

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטרנסקי שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בכל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וירא תשפ"א

סימן ש"ז סעיף ה' (שיעור ז')

[שנה מ"ז - שיעור ד']

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

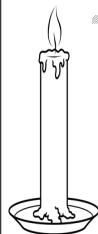
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ALEXANDER KNOPFLER

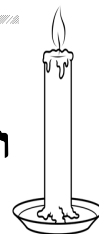
1564 - 48 STREET, BROOKLYN N.Y. 11219

TEL: (917) 755- 4864 • FAX: (718) 437- 3388

Email: igeres@yeshivanet.com

לע"נ מוה"ר אליעזר דוד בן יוסף ע"ה [עייטלין] נפטר י"ד ניסן ער"פ תשע"ה
ולע"נ הרה"ח הגה"צ ר' אלעזר מרדכי בן מוה"ר גדליהו אהרן קעניג זצוק"ל
מנהיג דחסידי ברסלב בעיה"ק צפת תובב"א - נלב"ע ביום כ"ג טבת תשע"ט לפ"ק

הלכות שבת

סימן ש"ז סעיף ה' [שיעור ז'] / פרישת וירא - שנת תשפ"א לפ"ק

שבות דשבות ומותר לצורך מצוה. – אמנם לכתחלה יש להזהר הרבה שלא לבוא לידי זה, שיצטרך להניח מאכל על האש על ידי נכרי, לא במאכל לח ואף לא במאכל יבש, כי היתר של שבות דשבות הוא רק בדיעבד ולא לכתחלה, וכ"ש שיש ליהדר בנידון זה, של הנחת מאכל על האש, כי אינו ברור כל כך שהתירוה חז"ל אף לצורך סעודת שבת כמ"ש לעיל מפשטות לשון הרמ"א בסי' רנ"ג.

ד] מחבר, דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי, עכ"ל, וכ"כ המחבר על מצטער וז"ל "אומר ישראל לנכרי להביא מים דרך חצר שלא עירבו לרחוץ בו המצטער". ועכ"פ כתב המג"א (פ"ק ז) דדי לזה במקצת חולי [מצטער] כי בחולה ממש הכולל כל הגוף אע"ג שאין בו סכנה כלל [רק נחלש כל גופו ונוה לו יותר לשכוב במטה] מותר ע"י נכרי אף מלאכה דאורייתא. וזהו שכתב בשו"ע הרב (שכ"ח סעיף כ) "אם אין לו צער גדול, ולא חולי הכולל כל הגוף, אלא מקצת חולי, מותר לעשות כל שבות ע"י נכרי כמ"ש בסי' ש"ז".

ה] אמנם בכל מקצת חולי או מצטער אסור לישראל לומר לנכרי שיתן לו תרופה [מעדעסיין] לתוך פיו, כי אין זה שבות דשבות, אלא שבות אחת דעיקר האיסור נעשה על ידי ישראל, וזהו כשהישראל בולע התרופה אחר שהכניסו הנכרי לתוך פיו. – אבל יש לחקור האם מותר ליתן ע"י נכרי איזה טיפי רפואה [דראפוס] לתוך אוזנו של ישראל הכואב, או לתוך עינו, או להניח משחה [קרי"ם] על גופו של ישראל, האם הוי שבות דשבות, או דילמא הוי רק שבות אחת, מפני שהתרופה בא על גופו של ישראל, וגופו של ישראל מתרפא, ולכן נחשב שהישראל עושה השבות, ואסור, ולא שבות ע"י נכרי דמותר.

הלכה זו עולה להיתר במג"א (שכ"ח ס"ק כ"ט, וע"ע ס"ק י"ב ומ"ד) וכמ"ש גם השו"ע הרב שם דאחר שכתב כנ"ל "ואם אין לו צער גדול ולא חולי הכולל כל הגוף אלא מקצת חולי אזי מותר לו לעשות כל שבות ע"י נכרי" כתב "ולכן מותר לעשות לו רפואה מבחוץ ע"י נכרי שיניחנה שם עליו כיון שהוא אינו עושה מעשה בזה ואף שמסייע לו קצת אין בכך כלום" עכ"ל.

ו] כתוב לעיל דמותר לומר לנכרי להניח משחה [קרי"ם] על גופו של ישראל אפילו רק במקצת חולי או מצטער דהוי בכלל

א] סעיף ה' – כתב הרמב"ם (פ"ו ה"ט) ושו"ע כאן: דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת, והוא שיהיה מפני מצוה, עכ"ל. – ולמדנו לעיל כי מבואר בסי' שכ"ה סעיף ב' וסעיף י' כי על פי זה מותר לומר לנכרי שיביא לו דבר דרך רשות הרבים אם הוא לצורך מצוה. כי אצל נכרי יש לחשוב רשות הרבים שלנו לכרמלית והוה שבות דשבות במקום מצוה. ולמדנו עוד כי מבואר בפוסקים דעפ"ז מותר להביא משכינו ע"י נכרי דרך רשות הרבים שלנו עיקרי סעודת שבת. ואחד מהם "מאכל חם" אם אין לו מאכל חם אחר לסעודת שבת, כגון אם שכח להניח מאכל על האש לפני שבת, או אם נתכבה האש תחת קדירתו.

ב] ועפ"ז יש לברר מי ששכח ולא הניח מאכלו על האש [או על טס עלקטרי"ק] לפני שבת, האם מותר להניחו על ידי נכרי בשבת על האש שבביתו או בבית שכינו. והנה לומר לנכרי להדליק אש בשבת כדי שיהיה לו מאכל חם, זה אסור, כי הוי שבות אחת ולא שבות דשבות, אבל אם האש כבר בוערת ורק הנכרי מניח עליו המאכל בשבת, זהו לישראל רק איסור דרבנן, וע"י נכרי הוה שבות דשבות. והנה מפשטות דברי הרמ"א בסי' רנ"ג סעיף ה' לכאורה מבואר דאסור [וביארנו היטב החזון איש סי' ל"ז כ"א]. אמנם הפמ"ג והובא בבה"ל שם (ד"ה להם) כתבו להתירו מטעם דהוי שבות דשבות לצורך מצוה, כמבואר כאן בסי' ש"ז סעיף ה'. – אמנם נראה כי אף לפי זה מותר רק כשאין לו שום מאכל חם לסעודת שבת זו, אבל כשיש לו בלא"ה מאכל חם אחר כגון שיש לו קוגע"ל חם רק אין לו טשאלנ"ט, או להיפך, אסור כמ"ש לעיל.

ג] היתר הנ"ל ע"י נכרי זהו דוקא במאכל יבש כמו קוגע"ל, אבל מאכל לח [כגון זי"פ, או טשאלנ"ט שיש בו רוטב], הנה אם עדיין חם קצת [אף אם אין יד סולדת בן] דינו כנ"ל, אבל אם נצטנן לגמרי אסור כי קי"ל (רמ"א שו"ע סעיף ט"ז) שיש בזה בישול אחר בישול (כדעת רש"י ורא"ש) וא"כ ע"י נכרי הוי שבות אחת. אמנם במקום צורך גמור יש להקל גם בזה (כמ"ש בבה"ל רנ"ג שם), דהרי לדעת כמה ראשונים (רשב"א ורמב"ם) אין בישול אחר בישול אף בדבר לח שנצטנן, ואף דלא קי"ל כן, מ"מ ע"י נכרי במקום מצוה יש לסמוך עליהם, (כנ"ל לענין רה"ר), ועוד דיש סוברים דלפי מה דקי"ל דסגי אם חם קצת, מוכח כי אף אם הוא צונן אסור רק מדרבנן ולא מדאורייתא, וא"כ ע"י נכרי הוי

ממיוחש בעלמא, עיין בבית מאיר ריש סי' שכ"ח).

ט] ומעתה נלך לעוד שאלה המצוי, והוא דאם חס בבית, האם מותר להדליק עיר-קאנדישע"ן בשבת ע"י נכרי, והנה נקטינן כי להדליק כלי עלקטרי"ק שאינו עושה אש או גחלת נכמו נר ותנור], יכולים לחושבו לאיסור דרבנן לבד, ועכ"פ לענין שאם עושהו ע"י נכרי הוי רק שבות דשבות, א"כ לפי המבואר לעיל אזי אם החוס הוא רק בכלל "מיחוש בעלמא" אסור, אבל אם הוא בכלל "מצטער" מותר. וכבר נשאל על זה בשו"ת מנחת יצחק (ה"ג סי' כ"ג) והשיב דמותר מטעם הנ"ל. [אלא דשם איירי "במקום צער גדול כחוס היום מאד, יש להקל", ולפי מבואר כאן אין צריך צער גדול כ"כ, רק שלא יהיה בכלל מיחוש בעלמא]. – והיתר זה להתיר שבות דשבות מפני צער של חמימות יש לו מקור מוסמך בשו"ע הרב סי' שי"ג סעיף י"ז שכתב שם בענין "מה שנוהגין בסעודות גדולות בימות החמה ליטול החלונות ע"י נכרי" וכתב שם שאם הוא באופן שיש בנטילתו חיוב חטאת לישראל אסור גם ע"י נכרי אבל אם "אין בנטילת החלונות אלא איסור מדברי סופרים מותר, כי לומר לנכרי הוא שבות דשבות שהתירוהו במקום מצטער".

וכ"ש דמותר לכבות עיר-קאנדישע"ן על ידי נכרי אם קר לו, והוא "כל שכן", חדא מפני דלכבות אף בנר קי"ל כרבי שמעון דהוי מלאכה שאינו צריכה לגופה ואסור רק מדרבנן. – ועוד דאם קר לו יש שמצטנן ובא לידי חולה כל גופו משא"כ אם רק חס לו (ומש"כ תוספ' בכתובות ל' ע"א עיין במנחת יצחק שם). – ומ"מ אף אם קר לו פעמים שאינו כל כך קר והוי רק בכלל מיחוש בעלמא ואסור.

י] מה שכתוב לעיל דאם חס הרבה בבית מותר להדליק העיר-קאנדישע"ן ע"י נכרי, אכתי יש לדון האם זה דוקא שכבר חס הרבה בבית, וכבר מצטער, אבל לפני שמתחמם הרבה ובא להדליקו כדי למנוע שיחוס ויצטער זה אסור, או גם לפני שמתחמם הרבה מותר כדי שלא יבוא עליו הצער אף על זמן קצר עד שידליקו הנכרי ויסור צער החימום. הנה להלן בסי' שכ"ח סעיף כ"ז חקרנו בכעין זה והעלינו דאם הוא רק ספק אם יבוא הצער אסור, אבל אם קרוב לודאי שיהיה כן מותר אע"ג שלעת עתה אינו מצטער אלא עושה כן כדי למנוע את הצער.

שבות דשבות, פי' שבות של רפואה הנעשה על ידי נכרי, אמנם לכאורה זה יהי' אסור מטעם דהוי איסור דאורייתא של ממרח, כמו שאחז"ל (שבת ע"ה ב') "הממרח רטיה בשבת חייב משום ממחק" וא"כ כשנעשה על ידי נכרי הוי רק שבות אחת, שלא התירו במקצת חולי רק בחולי כל הגוף (עיין מג"א שם בסעיף כ"ה). אמנם כבר ביארנו שם כי משחה שלנו אינו עבה כל כך כמו הממרח רטיה שלהם לכן אין בו איסור דאורייתא של ממרח רק ממרח מדרבנן ע"ש, ועכ"פ כשנעשה על ידי נכרי בודאי יש לסמוך על זה דמשחות שלנו אינו איסור דאורייתא, ונמצא דעל ידי נכרי הוי שפיר רק שבות דשבות, דמותר בכהאי גוונא.

ז] משחה או טיפי רפואה הנ"ל שמותר לנכרי להניחו על ישראל, וכן כל מיני מעדעס"ן אשר מותר לישראל עצמו ליתנו לתוך פיו [כגון בחולי כל גופו והיינו שנפל למשכב], ואין לו בביתו דברים הללו, מותר לומר לנכרי שיביאנו מביתו של ישראל אחר דרך רה"ר שלנו כי שבות דשבות מותר גם במקצת חולי וכו"ש בחולי כל גופו דמותר לומר לנכרי אף לעבור על מלאכה דאורייתא כמ"ש בסי' שכ"ה סעיף י"ז, ולכן אף אם הוי ודאי רה"ר דאורייתא מותר]. – וכן מותר לומר לנכרי ליקח ממון ולקנותו בשבת מחנות של נכרי, כי קנין בשבת הוא רק איסור דרבנן וע"י נכרי הוא שבות דשבות. – וכבר מבואר לעיל כי כל היתרים הללו הם דוקא אם שכח להביאו, או לא הספיק לו להביאו לפני שבת, אבל לכתחלה אסור לסמוך על זה שיביאו בשבת ע"י היתר של שבות דשבות, שלא התירוהו חז"ל אלא כדיעבד.

ח] כל מה שכתוב לעיל דמותר רפואה לישראל על ידי נכרי גם "במקצת חולי" כתב מג"א (שכ"ה י"ב וס"ק כ"ח ומהה"ש שם) ושו"ע הרב (שם כ') "אבל אם אין לו אפילו מקצת חולי אלא מיחוש בעלמא אסור לעשות לו אפילו ע"י נכרי שום דבר שהוא לרפואה". ואף דאינו ברור כל כך אימתי הוא בכלל "מקצת חולי" ואימתי הוא רק "מיחוש בעלמא" [כמו שהקשה הנשמת אדם (ס"ט א') "וצ"ע דמאן מפסי בין מיחוש למקצת חולי"] מ"מ סמכו הפוסקים על האדם שיבחין ביניהם, כי מיחוש בעלמא כשמו כן הוא שאין לו צער ממש ולכן אסור, משא"כ כשמצטער דמותר, והוה בכלל "מקצת חולי" כמ"ש לעיל (ועיין מג"א כאן בסי' ש"ה ס"ק ז' דגם ב"קצת צער" מותר וצריך ביאור מה שנא

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא
[עומדים כעת בהלכות ברכת המזון - דיני זימון - סימן קצ"ט סעיף ו'] - הקב"ה יתן לנו ולכל אחב"י רפואות וישועות

העולה מהנ"ל:

נכרי [אע"ג] שהתרופה בא על גופו של ישראל, וגופו של ישראל מתרפא] והיו רק שבות דשבות.

ט] ואף למרח משחה על גופו של ישראל מותר ע"י נכרי כנ"ל, כי בכה"ג יש לחשוב מריחת משחות שלנו לאיסור דרבנן ולא דאורייתא.

י] משחה או טיפי רפואה הנ"ל שמותר לנכרי להניחו על ישראל. וכן כל מיני מעדעסין אשר מותר לישראל עצמו ליתנו לתוך פיו [כגון בחולי כל גופו והיינו שנפל למשכב], ואין לו בביתו דברים הללו, מותר לומר לנכרי שיביאנו מביתו של ישראל אחר דרך רה"ר שלנו.

יא] וכן מותר לומר לנכרי ליקח ממון ולקנותו בשבת בהנות של נכרי, כי קנין בשבת הוא רק איסור דרבנן וע"י נכרי הוא שבות דשבות.

יב] מש"כ לעיל דמותר רפואה לישראל ע"י נכרי במקצת חולי זהו דוקא בכה"ג "אבל אם אין לו אפילו מקצת חולי אלא מיהוש בעלמא אסור לעשות לו אפילו ע"י נכרי שום דבר שהוא לרפואה". ואף דאינו ברור כ"כ אימתי הוא בכלל "מקצת חולי" ואימתי הוא רק "מיהוש בעלמא" סמכו הפוסקים על האדם שיבחין ביניהם, כי מיהוש בעלמא כשמו כן הוא שאין לו צער ממש ולכן אסור, משא"כ כשמצטער.

יג] אם הם הרבה בבית ומצטער, מותר להדליק העיר-קאנדישען בשבת ע"י נכרי, דנחשב ע"י נכרי רק כשבות דשבות. - אבל אם אינו הם כל כך והוא רק בכלל "מיהוש בעלמא" אסור. - וכ"ש דמותר לכבות העיר-קאנדישען ע"י נכרי אם קר לו הרבה. אבל אם רק קר קצת אסור.

יד] מה שכתוב לעיל דאם הם הרבה בבית מותר להדליק העיר-קאנדישען ע"י נכרי, זהו לא רק אם כבר הם הרבה בבית, וכבר מצטער, אלא אף לפני שמתחמם הרבה, ובא להדליק כדי למנוע שיתחמם הבית ויצטער ג"כ מותר.

טו] וזה דוקא אם קרוב לודאי שיהיה כן, שאם לא ידליקנו יתחמם הבית הרבה ויצטער, לכן מותר להדליק אף לפני זה, אבל אם רק ספק אם יהיה כן אסור, כל זמן שאינו מתחמם ומצטער.

א] למדנו לעיל כי כל מה שאסור לישראל לעשותו בשבת רק מדרבנן, מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת, אם הוא לצורך מצוה, דהוה שבות דשבות. - כגון מי שרואה בשבת שאין לו מאכל חם לסעודת שבת מותר לומר לנכרי שיביאו לו משכינו דרך רשות הרבים שלנו.

ב] ועל פי זה מי ששכח ולא הניח מאכלו על האש [או על טס עלקטריק] לפני שבת, אזי בשבת אסור לומר לנכרי שידליק אש ויניח עליו קדרתו, כי זהו איסור תורה וע"י נכרי הוי שבות. אבל אם יש אש דלוק [או טס עלקטריק] אצלו או אצל שכינו מותר לומר לנכרי להניחו עליו בשבת.

ג] כי אף ע"י ישראל אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן וע"י נכרי הוי שבות דשבות לצורך מצוה, כל שאין לו מאכל חם אחר.

ד] הותר הנ"ל ע"י נכרי זהו דוקא במאכל יבש כמו קוגע"ל, אבל מאכל לח [כגון זי"פ, או משאלני"ט שיש בו רוטב], הנה אם עדיין חם קצת [אף אם אין יד סולדת בן דינו כנ"ל, אבל אם נצטנן לגמרי אסור כי קי"ל שיש בזה בישול אחר בישול וא"כ ע"י נכרי הוי שבות אחת.

ה] אמנם במקום צורך נמור יש להקל גם בזה דהרי לדעת כמה ראשונים אין בישול אחר בישול אף בדבר לח שנצטנן, ואף דלא קי"ל כן, מ"מ ע"י נכרי במקום מצוה יש לסמוך עליהם, ולהחשיבו כשבות דשבות. - ולכתחלה יש להזהר הרבה שלא לבוא לידי זה, אף בדבר יבש, וכ"ש בדבר לח.

ו] חז"ל התירו שבות דשבות דהיינו איסור דרבנן ע"י נכרי, גם בשביל "מקצת חולי" או "מצטער", דהיינו אף שאינו בסכנה כלל ואף אינו חולה כל הגוף [נחלש כל גופו ונזה לו יותר לשכוב כמטה] כי בחולה כל הגוף מותר ע"י נכרי אף מלאכה דאורייתא.

ז] מ"מ אסור לישראל שיש לו מקצת חולי לומר לנכרי שיתן תרופה [מעדעסין] לתוך פיו, כי כשישראל בולעו נחשב שהוא עושה השבות, ואינו בכלל שבות דשבות.

ח] אבל מותר ליתן ע"י נכרי איזה טיפי רפואה [דראפ"ס] לתוך אוזנו של ישראל הכואב, או לתוך עינו, או להניח משחה [קרי"ם] על גופו של ישראל, דזה נחשב מעשה של